ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուլկարիոյ համար
Տարեկան 12 Ֆր.
Վեցամսեայ 6 »
Արտասահմանի համար տարեկան 15 »
Վեցամսեայ 8 »

Ամերիկայի համար
Տարեկան 3 տլր.
Վեցամսեայ 1.50 »

Տեսնուցման տող առաջին երեսին համար 40 ս. իսկ վերջին երեսի համար 20 սանթիմ է. երեք անգամ առնելի անգամներու համար 20% զեղչ կըլայ։

Վճարման համար ժամկէտ 10 սանթիմ

ՇԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՁՈՐՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

Նամակ ու դրամ դրկել Խմբագրութեանս հասցէին.

Редакция на вѣстникъ „Шаржумъ“ Варна

Redaction du journal „Charjoum“ Varna (Bulgarie)

Արտասահմանի համար ժամկէտ
)(20 ՍԱՆԹԻՄ)(
Պուլկարիոյ համար ժամկէտ
)(15 ՍԱՆԹԻՄ)(

Գրութիւնք հայկական տառեր

«ՇԱՐԺՈՒՄ»Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՐՈՒՈՂԸ ԲԱԺԱՆԵՑԻՆԸ ՊԼՏՔ Է ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԷ

ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԳԱՅԹԱԿՂՈՒԹԻՒՆ

ԻՐԱՐՈՒ ԴԷՄ ՉԻՆՈՒԱԾ

Սրտի հշմարիտ և անկեղծ կիրճով մըն է որ այսօր ինքզինքնիս հարկադրուած կը տեսնենք հրապարակ հանելու ինչ որ կը նիւթուի ու կը զործուի Հնչակեան «Միացեալ» կուսակցութեան խորհրդաւոր կեդրոնին մէջ։

Անոնք որ կոկորդնին պատռելու աստիճան մրուխիւն կը պոռչոտան, մրուխիւն Հնչակեան և Դրօշակեան կուսակցութեանց մէջ, անոնք որ Հնչակեան աշխարհագործ հրաւէրներուն և զոհողութիւններուն վարպետցանկին մէջ բռնուած՝ մեզապարտ ու ապգամլաս կը նկատեն այն յոյժ նշանակալից լուսաբանութիւնները զոր սկզբնէն իվեր ցոյց տուաւ Դաշնակցութիւնը Հնչակեանութեան մեծագոռ ազատագործութեան հանդէպ, անոնք որ վերջապէս ազգային փրկութեան մրակ մրջոց կը դասնին մրուխիւնը՝ առանց նկատողութեան առնելու թէ մրուխիւնը տեղի կրնայ ունենալ բարոյապէս և նիւթապէս հաւասարազօր տարրերու միջեւ մրայնա, պիտի խմանան, անշուշտ մեծ ապշութեամբ, այն օրթալի գայթակղութիւնը զոր այսօր կը ներկայացնէ Հնչակեան Միացեալ Կուսակցութեան կեդրոնը Լոնտոնի մէջ։

Ծառայիկային վերապահելով այս սգալի կացութեան մասին ըսել ամէն ինչ որ հարկաւոր է, բաւական կը սեպենք սոսրեւ հրատարակելով կարեւոր մասերն այն ընդարձակ շրջաբերականին, զոր Լոնտոնէն Հնչակեան մասնաճիւղերուն դրկած են կեդրոնի վեց անդամներէն երեքը, Հ. Արզումանեան, Ս. Սագունի, Ս. Տաշիրեան, իրենց մէկ երեք պաշտօնակիցներուն Ա. Արզումանեան, Վ. Շահրիմանի և Վ. Դրիգորեանի վրայ ծանրացնելով ամէնէն սոսկալի ամբաստանութիւնները զոր յեղափոխական ընկերներ երբէք մղուած ըլլան իրարու երեսին նետելու։

Կացութեան իսկական դատումը գիտակից ժողովուրդին կը ձգենք կատարել, կարծել չտալու համար որ մենք կը շիշանինք ոևէ ներքին զոհողութեան վատութիւնն ունենալ։

Ասոնիկ ալդ շրջաբերականին կարեւոր մասերը։

Սակայն այն հանգամանքը, որ ամիսներէ ի վեր բոլոր խնդիրները ձգուած են երեսի վրայ, կուսակցութեան օրգանը լոյս չէ տեսնում, եւ ամենակարեւոր նամակներն անգամ մնում են անպատասխան, մատնում են կեդրոնիս վիճակը, եւ բոլոր տեղերը հասարապէս յուսահատութիւն եւ լքումմը առաջ բերում։

Իրերի այսպիսի տխուր վիճակը հետեւանք է ակնյայտնի իրողութեան որ նախկին վեր. Հնչ. հատուածի կողմից ընտրուած կեդր. վարչութեան երեք անդամներ՝ Պ. Պ. Ա. Սրզուեան, Վ. Շահրիմեան եւ Վ. Գրիգորեան, իրենց մի քանի արբանեակների հետ բացարձակ հակառակ են եղել հնչ. միութեան, որա մէջ իրենց անձնական չահերի եւ զանազան կասկածելի հաշիւների վտանգումը տեսնելով. բայց սոսկացած են եղել տալ մասնաճիւղերի դէպի միութիւն փոխած բուռն տրամադրութեան եւ այդ ուղղութեամբ կայացրած որոշումների առաջ։ Նրանց հակամիութենական լինելը Պ. Զիթճեան մի մասնաւոր խօսակցութեան ժամանակ ոչ միայն չհերքեց, այլ եւ հաստատեց մի քանի իրողութիւնների յիշատակութեամբ։

Իրենց կամքի հակառակ միութիւնը կայանալուց յետոյ՝ Պ. Պ. Արզուեան, Շահրիման եւ Գրիգորեան վճռում են ամէն ներելի եւ անկարելի միջոց գործ դնել։ 1. Կամ կենդ. վարչութեան մէջ հին հատուածի կողմից ընտրուած անդամներ Պ. Պ. Ս. Սագունեան եւ Ն. Արզումանեանցի (Ցրզը Պ. Ս. Տաշիրեան գեռ բացակայ էր) անել վիճակի մէջ ձգելով՝ ստիպել որ նրանք հրաժարուին։ Այդպիսով՝ հրապարակի վրահնդան տէր գարձած կը վերացնէին իրենց մի չարք մրին նպատակները գործադրելուն արգելք եղող հանգամանքները։ Այդ նպատակին հասնելու համար՝ նրանք զազանի դրուխիւններով եւ Զ. Գոչենանի առաքելութեամբ միանգամայն չինուել եւ ամենաանբարեխիղճ կերպով խեղաթիւրուած իրողութիւններով մարքերը դրգռում են մեր դէմ, հաւատացնելով թէ իրենց անկարելի է մեզ հետ մնալ, քանի յետոյ ուզարկելով իրենց անդառնալի «հրաժարականը» նոյնպէս մեզնից գաղտնի։ Իսկ այդ հրաժարականի եւ Ամերիկայի մի քանի իրողութիւնների եւ թեան գալուց յետոյ, բացարձակ խըսոլոթիւններ յարուցանելով խանգարում են գործի կանոնաւոր ընթացքը։ Այս հանգամանքներից յիշատակենք արտասահմանեան ծախքերը կրճատելու եւ գլխաւոր ուշադրութիւն ու նիւթական միջոցները երկրի գործերին յատկացնելու մեր առաջարկի դէմ նրանց հանած դժուարութիւնները, Ամերիկա ուղարկուած ներկայացուցիչների, կուսակցութեան համար տուն վարձելու, Պ. Ս. Պարթեւեանի խմբագիր լինելու, Նոր-Կեանքի մէջ մեզնից գաղտնի յօդուած տպելու, արձանագրութեան սետրակի թագցնելու եւ այլն խընդիրները։ Պ. Ս. Տաշիրեանի՝ որպէս կենտ. անդամի դէմ՝ նրանց յարուցած ապօրինի արգելքները, Հնչակի լոյս տեսնելուն արգելք դնելը, վերջապէս գործի իսպառ գադարեցնելը եւ այլն եւ այլն, որոնք մանրամասնօրէն կը մանեն մեր տեղեկագրի մէջ, որ կը կազմենք մօտ ապագայում. Այսպէս՝ մի կողմից գործերը խոնդարելով, միւս կողմից այդ բոլորը դուրս մեզ վերագրելով նպատակ ունէին կիրքերը յորդրդել, մեր հրաժարականները պահանջել տալ, որով հասած կը լինէին իրենց առաջին նպատակին։

2. Կամ՝ հակառակ պարագային նորից պահանջել կուսակցութիւնը եւ ձեռք առնել նրա մի մասի զրպարտութիւնները չհնազանդելու արհեստ։ Զըհամոզելով իրենց առաջին նպատակին՝ այժմ ձեռք են առել վերջինը։

Դրութիւնն աւելի բարդացաւ եւ հեղինակ աւելի լարուեցաւ՝ Ամերիկայի նոր վարչ. ուղարկած լիազօր Պ. Գ. Զիթճեանի գալուց յետոյ։ Ընորհիւ նրա անխոնջ եւ միանգամայն ճկուն ընթացքի։

Երեք հրաժարականները Զիթճեանի կը պարզեն կացութիւնը. և պատուելին կը խոստանայ վճռը հարգադրել՝ իբր թէ արդէն այդպէս հրահանգուած է եղեր։ Սակայն կը ձգձգէ այդ կարգադրութիւնը, նորէն կը խանձէն դինքը։ Զիթճեան ճեռքի տակէն որոգայթներ կը լարէ կուսակցութեան դէմ և տակնուվրայ կընէ ամէն բան։

Մասամբ քաղաքականութեամբ մասամբ խորամանկութեամբ նա ամէն չանք գործ դրեց նոր բնակարան վարձել կեդրոնի համար իր անհատական անունով և բոլոր դոյքերն էլ իր սեփականութեան տակ դնել։ Չնայած մեր մի քանի անգամ բացատրելուն՝ նա մի անգամ յայտնեց որ արդէն իր անհատական անունով բնակարան է վարձել և 10 (տասը) ոսկի էլ կանխաւճար տուել, և առաջարկեց փոխադրուիլ այնտեղ։ Իսկ երբ մենք դրականապէս մերժեցինք ասելով որ բնակարանը պիտի վարձուի միայն կուսակցութեան կեդծ անունով. ինչպէս ոչ մենք էինք վարձել։ Նա, չգիտենք ինչ ներշնչմամբ՝ յայտարարեց՝ թէ այդ օրից Հնչակեան կուսակցութեան կեդրոնը արտասովոր պայմանների մէջ է գտնուում և ինքն էլ արտասովոր միջոցների է դիմելու։

Պ. Զիթճեան կը յայտնէ թէ Հնչակեան կեդրոնը արտասովոր պայմաններու մէջ կը գտնուի, գանձարանը իր ձեռքն է և ոչ Գրիգորեանի. ուստի ա՛յն առեն դրամ կուտայ կեդրոնին երբ բնակարանը իր սպնհատականն անունով վարձուի և գոյքերը իր սեփականութեան տակ դրուին։

Հոկտ. 11ին՝ երբ մենք երեքով զբաղուած էինք Հնչակի կապոյտների պատրաստութեամբ՝ անսպասելի կերպով ներս մտաւ պ. Զիթճեան հետեւեալով պ. պ. Վ. Շահրիմանին և Վ. Գրիգորեանին, և յայտնեց որ ցանկանում են ժողով կազմել։ Այս ժողովում երեւաց որ պ. պ. Շահրիման, Արզուեան և Գրիգորեան իրենց անդառնալի հրաժարականը յետ են առնում։ Նոյնը կրկնուեց և հոկտ. 17ին, այս անգամ հետեւեալով նաեւ պ. Արզուեանին։ դի բազգիր պարոնները այժմ հնարաւոր էին համարել դէմ առ դէմ գալ։

Հոս շրջաբերականին հեղինակները նամակի մը աննշան խնդիրը կը բացատրեն և սա բառերը կ՛ուելցնեն։

Նկատելով որ գործին անյիշապէս վերաբերեալ մեր տուած հարցերին անկարող պիտի լինէին պատասխանել՝ առանց իրենց քացարձակ ապօրինութիւնները, կործանարար կամայականութիւնները խոստովանելու, նկատելով նաեւ թէ անկարելի պիտի լինի

ալ. Ե. Արշուհեանեանի քանի մը ուերը խեղաթիւրելով՝ քօղարկել իրենց մի չարք անօրակելի դաւադրութիւնները—որոնք արդէն հրապարակի վրայ են—և ապատուել նրանց պատասխանատուութիւնից՝ նրանք խոհեմութիւն համարեցին վերջնականապէս փախչել մի այդպիսի բացատրութիւնից և աշխատել, որքան կարող ենք, քօղով պատակաուներ քաշել քեզի է, քօղով պատակաուներ քաշել, որպէսզի դրանով ապատուել կարողանան մեացեալ կուսակցութեան ցասուածներից՝ իրենց գործած անհեթեթութիւնների համար, փախուստ տուեց նաև պ. Զիլինգեան։ Ան հասատուեց այս մարդը գլխաւոր պատճառը թերթին վերջին դրութեան, պատասխանատու ենք համարձակութեան՝ նրանից դուրս, և է իսկապէս թէ՛ այժմեան և թէ գալիք չարիքների, կուսակցութեան կենտ. վարչ. որոշմամբ՝ գանձապահը պարտաւոր էր իւրաքանչիւր ամսի վերջը հաշիւ ներկայացնել։ Յունիսի 23ից, կենտրոնների միացումից իվեր այդ պարտաւորեցուցիչ հանգամանքները ոչ մի անգամ տեղի չէ ունեցել։ Պանձապահ պ. վ. Կրիգորեանը, չնայած որ քանի քանի անգամ պահանջուած է, չէ կատարեր իր պարտականութիւնը։ Մանրամասնութիւնները կատարել են իմ հաղորդութիւնները։

Երեք գանգատողները կը յայտնեն թէ սեպտ. 6էն ի վեր հինգ տարի չէ տրուած ոչ իրենց, ոչ թերթին հրատարակութեանը։

Բուլղարիայից մեզ հաղորդուած են թէ պ. պ. Զիլինգեան, Արզումանեան և Գրիգորեան մասնաւոր նեռից գաղտնի մի գրութիւն են ղրկել աչքակիր, որով մեզ կեղծ զրպարտելով, փառասիրութեան և մեր համբաւը ոչնչացնելու նպատակով՝ մեզ ամէն տեսակ յանցանքներ կը վերագրեն։ Ինչպէս յայտնի է (թէ Ա.) իրենց աթոռին բաժանուած քէն և նախանձ, (բ.) երբեմն թէ իրենք ներկայացուցիչ էին վեր. Հնչ. գործերը դատել տանելու, բայց մենք թոյլ չենք տուել։ (գ.) Պ. Զիլինգեան վերջերս պատգ. ժողովին հաստատեր։

Մենք բոլոր հնչակեան մասնաճիւղերին զգուշացնում ենք այդ կեղծ հաղորդութիւնների մասին և գործ ունենալուց։

Երէկ առաւօտ կառավարական երեք լիազօր պատգամաւորներ ընկեր Կենդրոն՝ մեկը Կովկասէն, միւսը Ամերիկայէն, երրորդը Ռումանիայէն և Պուլկարիայէն՝ գործերը քննելու և կարգադրելու համար։ Իսկ եթէ Հնչ. կուսակցութիւնը այս բանը չընէ տալու «յիմարութիւնն» է ունենալ։

Ժամանակ է որ Հնչ. կուսակցութիւնը ցոյց տայ թէ ինքը ամբոխ չէ. օդը ցնդեցնէ իւր մասին այդպիսի անպատեաբեր եւ նախատական կարծիք ունեցողների լարած որոգայթները...

Ընկերական սիրալիր բարեւներով

Հնչ. Կուս. Կենտ. Վարչութեան անդամներ

Հ. Ս.ոզոմանեան
Ա. Սագունի
Յ. Տաշճեան

Հնչ կեդր. Լար. (կնիք)

1902 Նոյեմբ. 14
Լոնդոն

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ռուսճուք 14 Նոյեմբ. 1902

Շարժումի անօրէն-խմբագիրը, պ. Վարդօ, մէկ-երկու չաբաթ առաջ տեղս այցելած է և առիթէն օգտուելով կամաւոր հանգանակութեան մը ձեռնարկած է յօգուտ հայկական դատին՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ Պ. Վարդօ տեղւոյս դաղութին բոլոր խաւերուն մէջ մեծ համակրութեամբ և յարգանքով ընդունուած է և հանգանակութիւնը յաջողցուցած։ Այս գործնական ապտակը ազատութեան համբակին քթին բերնին ա՛լ գիտէ ինչպէս ծանրինակաւ. ականջնին խօսի..

* * *

Ծաւալի է յայտնել որ, տեղւոյս ազգային ընթերցարանը այս օրեր աւանդել, տխուր չրջան մը կը բոլորէ։ Տասը տարուան ամուր հիմնարկութիւն մը չնորհիւ քանի մը թոյլ և անընդունակ մարդկանց փառամոլութեան և նեղ հաշիւներուն, տապալման և ամենայանձին դրութեան պատճառած է։ Երկու չաբաթէ իվեր փակուած է այդ հաստատութիւնը ու բոլոր թերեղէնները և գրադարանը դուռուռած են տանտիրոջ կողմէն, բարդուած վարձքի փոխարէն։ Այնչափ կոխնելներ, մաքառումներէ յետոյ, մարդ կը զարհուրայ ներկայ վարչութեան այս դատապարտելի անտարբերութեանը վրայ։ Վերջին ընդհ. ժողովի ընտրութիւններուն ժամանակ, այս մարդիկը սրճարաններէ կուսակիցներ կանչելով հազիւ-հազ կարողացան նորէն ձեռքերնին ձգել ընթերցարանի կեդրը և յետոյ ամէն գործ իր բաղդին ձգելին։ Վարչութեան անդամները, իբրև առհասարակ մէկը, ամիսներով ոտք չեն կոխեր ընթերցարան, ու տեսնես թէ ինչ վիճակի հասած է այլ եւս։ Նոյն այս մարդիկն էին որ իրենց հոգաբարձութեան օրով, վայ ժարանդներն ալ ընթերցարանի ներկայ վիճակին հասցուցին և ժողովուրդը հազիւ կրցաւ օգիքը ազատել, փապուճնին առնելով։ Իրաւ որ «ժամանակները փոխուեր են..» Սակայն, վարչութիւնը ուր որ է, թող իր ծակէն ելլայ, անմիջական դարմանի կը կարօտի մեր մահամերձ ընթերցարանը։

Մեղք է և ամօթ։

* * *

Շաբաթէ մը ա՛լ վերջանայ կելլայ Լուսաւորչեան — Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մայր խորանին Սեղանը. Խաչկալը... Տեղւոյս բարեպաշտ ազգայինները մէկը իր գրպանէն մօտ 2000 ֆրանք ծախսելով կանգնել տուաւ նոր, հրաշալի սեղան մը, դնելով հինը, որուն համար կըսեն թէ 70-80 տարի կը դիմանար։ Խաչկալը ինքնին արուեստի հրաշալի և նոր արդիւնք մըն է։ Ակէ 6-6 ամիս առաջ, թաղականութիւնս ալ նոյնպէս հինը քանդելով-կանգնեցուց նոր սեղան մը, 1000-1500 ֆրանք ծախսելով մրեւնոյն ժամանակ, քանի մը ազգասէր հոգեորներ, 100 ֆրանքով ներկել տուին եկեղեցին։ Որչափ բաղդաւոր է, չէ՞։

* * *

Ալքաթախտամ ընկերութիւնն ալ հանգիստ է. հիմա ան ալ իր չնչին գործ քանի տարուան փորի ցաւն ապատուեցաւ։ Մէկ-երկու ամիս էր, վը հաւաքուէին, կը ցրուէին, իրենց կուէին կը հաշտուէին և վերջապէս չմեռցին. ա՛լ ապրի կառուցած հոյակապ գերեզմանոցին մէջ-քաղքէնի դուրս հարիւր-մատրուռ մը, կը նային-ցուրտ կըլլայ, անձրեւ կը տեղայ եթէ մատրուռ մը ըլլայ, թէ՛ մեռնողը պիտի կը թաղուի-թէ ալբատրոսներուն դիւրութիւն իրլլայ և թէ ժողովուրդը կը պահպանի իրմով պիտի չըսեն որ մինչեւ ճիմա թռչնիկ կը բռնէին ու կը թաղուին եղերական, ամեն պարապայի մէջ մատուռներ գոյութիւնը օգտակար է, ազգին պարուկը կը բերէ վճիռք, չատ ալ չերթար 2-3000 ոսկ...

* * *

Սակայն, եթէ կայ այնպիսի տիճանի տխուր, որքան ողբալի մը, այն է աղջկանց ջրաժարման խնդիրը։ Ա՛ր կը բաւէ արշալոյս չարաբաստիկ այդ գոմին մէջ խեղճ աղիկները. ոչ մէկուն երեսը կը ճնայեր, ամենքն ալ գայլացեալ են ակար. Այն յարկին տակ կեանք չի պատասխաներ այլ կը փճանայ։ Զարմանալին ան է որ, քաղքիս մէջ չիկայ հայ մը որ չի ծափահարէ աղկանց նոր վարժարանի մը կառուցման միտքը, կը խօսին, կը ճառեն, բայց գոքձող, նախաձեռնափկող մէկ, համ ըսեմնէ, չիկայ եկեղեցւոյ յանկիպին, նէրկին և խաչկալին ծախսուած գերեզմանոցի խրուանին ծախսուելիք դրամներով ոչ մէկ, այլ երկու հատ վարժարաններ կը կառուցուէին։ Աղքատախնամի աղանները թող կառուցանեն այդ մատուռը, որպէսզի յիշուի թէ իրենց օրով չինուած է իրենք են կառուցած. իսկ աղջիկները զրկուին մաքուր օդէ և կրթութենէ հիւանդութիւն, Տեսէք դեռ չինչափ խեղճացի գլուխներ, ներկայացուցէք ներ ունինք, որ գերեզմանոցի մատուռը՝ ողջ թաղուած անմեղ մանուկ մը փրկութենէն կը գերադասեն, Թող յիշուին ուրիշ...

ՍՈՒՐԵՆ

ԼՈ՛ՒՌ, Ո՛Վ ՔՆԱՐ

Լո՛ւռ, ո՛վ ինար, լո՛ւռ, մի՛ երգեր ալ զարուն.
Ձիգ քե՛հրեի թող ա՛լ դողան, սարսռան ձա
Մըրրկայոյզ յորձանքին ձեռն ժուռան
Սառ-սիրտերու դժնեաղեղ մա՛ս դարուն։

Ա՛լ ումի՛ ողբար կոծը տրտուն՝ արգաւոր՝
Խաբուած սիրոյն, դաշուճուած խոր վիրերուն.
Ա՛լ կայ հիմա կոչը մարտի երգերուն.
Արի՛ւն, վրէ՛ժ, մա՛հ, ընդվզո՛ւմ անաւոր։

Ա՛լ չի հեւան շնչտերը խու բելերուն,
Թո՛յլ շնչտերը խօլ ւնջանքի մը հիւանդ.
Ա՛լ մի՛ երգեր սուգ-ընդացը հրնաւանդ,
Հ՛ոնհ-սիրտին խոյանները ոյորուն։

Մաճառումի աս օրերով հայ մուսմէն
Ա՛լ թող չերգի սիրոյ բառը դողդոջուն,
Չի հայ դաշտեր, վարդ ու ծաղիկ ու թոչուն՝
Ա՛լ բուներ, ա՛լ սիրեկ դաղրեցան։

Չի գազանը, գի սողունը, գի գետուն
Կ՛ապրին կեանքը կոտին յատնո անխրնայ.
Հայ իրնարը գեր պահ մը թո՛ղ չարթնայ՝
Բո՛յր-ճնկտարով ներման աղջկան ծի՛ւռուն...

* * *

Լո՛ւռ, ո՛վ ինար, սիրոյ երգը թո՛ղ դադրի.
Ա՛լ մի՛ պատներ ցաւը սրտին, իր աշխար.
Ա՛լ թո՛ղ թնդան խրոխտ չեռներ, հայ աշխարհ։
Որոտումեն գո՛ռ պայմարի, Մե՛ծ հնդրի։

Մի՛ նուագեր երգը հինցած դարեւոր,
Լո՛ւռ. մղկի սիրոյ երազանքը ա՛լ մկկդի.
Ա՛լ տարփանքը, ա՛լ տենչի հնշտ մղկդի,
Հայուն հատար չեն հիմա ի՛ն կարեւոր։

Լո՛ւռ, երբ շողա՛յ ազատութիւն յիւսաի,
Ես կը գրկեմ կրկին սրտիս վըրայ ինզ,
Եւ ա՛լ կ՛երգեմ տենչին երգը հըրակեզ՝
Իմ շուրթերով սիրոյ գինւոյն ծարաւի....

ՎԷՏՍ

ԱՐՁԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի.

Ա. Ե. Ալիշանի ծննդեան հարիւրամեակի առթիւ Մխիթարեան միաբանութիւնը Վենետիկի մէջ հրատարակած է հատոր մը, որ կը պարունակէ Ալիշանի ամբողջ արձակ գործերը։ Ասոնց մէջ կան ինքնագիր ձեռագրեր, որոնք կը պատկանին Մխիթարեան հարց գրադարանին։ Ասոնց մէջ կան նաեւ անտիպ գործ

Ս.Մերիկայի հայութեան կիյնայ այս դիմումին նախաձեռնութիւնն պատանձնել, քանի որ այս մասին ամէն դիւրութիւն ունի ան, և յաղողութեան պայմաններն ալ յոյժ նպաստաւոր են։

Կը սիրենք յուսալ թէ հայ անմեղ բանտարկեալներու եղկելի կացութիւնը պիտի թելադրէ մեր Ամերիկահայ հայրենակիցները փութով կատարելու այս հարկաւոր դիմումը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Պոլսոյ տպագրական տեսչութիւնը՝ սեղմող նոր օրէնքներ նախապատրաստած է տպարաններու և համանաւանգ խմբագրատուններու համար, որոնց մէջ նշանաւորներն են 1.խմբագրատունները՝ կամ տպարանները մէկ դուռ մը ունենան և անոնք որ երկու դուռ ունին կամ չունեն՝ պիտի ծախեն և երկրորդ դուռը պիտի փակեն ու կնքեն։ 2.Պատուհանները պէտք է երկաթեայ ցանցերով փակուին։

3. Այն տպարանները և խմբագրատունները որոնք իրենց գործի չունեն՝ հատուկ կամ անձնական՝ ստիպուած են պէտք է յաւելուածական պատեր ունենան, այդ չունեցողներու քարտրութիւնէն մէկ մէթր աւելի։

Ասոնցմէ զատ պատրիարքարանն ալ իր կողմանէ օրէնքներ հաստատելու եւեր է որոշած պատրիարքարանի և լրագրութեան յարաբերութիւնները։

Ուշեւ պէտք է 6 հատ հայերէն օրաթերթ կը հրատարակուի։

—Թան» Պոլսէն հետեւեալ կարեւոր հեռագիրը կը ստանայ։

Ռուսական դեսպան պ. Զինովիէֆի Սուլթանին հետ ունեցած տեսակցութիւնը տեւեց երեք ժամ։ Խօսակցութիւնը գրեթէ ամբողջովին մակեդոնական գործերուն և վերջին դէպքերուն չուրջը դարձաւ։ Պ. Զինովիէֆ պահանջեց որ Մանաստիրի և Քոսովայի վալիները պաշտօնանկ ըլլան, քանի մը բարձրաստիճան սպաներ և պինուորներ՝ իրենց հարստահարութեանց հետեւանակ՝ պատժուին, ոստիկանական գրութիւնը վերակազմուի՝ բնիկ քրիստոնեայ տարրերէ, չնչուի տասանորդները վարձու տալու գրութիւնը որով վարձակալները (էօշիւրճի) կը հարստահարեն ժողովուրդը, եւմատեան սիսթեմը վերակազմուի և վերջապէս դործադրութին ժողովրդեան կեանքն ու անդորրութիւնը ապահովող ամէն միջոցները։ Այս կերպով միայն կարելի պիտի ըլլայ չլատել խռովութեանց հետեւանքները թելադրութիւնները։

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

«Վէչէ» Բօլթան թերթը «Իոլիթիչէ Փօրէսբօնտէնց»էն կը տեղեկանայ թէ Պոլիսէն առնուած լուրերու համաձայն՝ հակառակ Թուրքիոյ ասիական դատաւորներու մէջ տիրող սասիկ ցուրտերուն՝ քիւրտերը կը չարունակեն ապստամբութիւններ գործել Հայաստանի մէջ։ Պոլիս հասած տեղեկագրի մը համաձայն Սալիտ Ալի անուն քիւրտ պէկ մը լուր ղինուած խումբով մը երեք օրուան մէջ ինը հայկական գիւղեր վրայ յարձակած և բոլոր գըտած է, 1078 արջառ և գիւղացիներուն ձմեռուան համար պատրաստած ամբողջ ցորենը տարուած է։ Բնակչութիւնը մատնուած է անսովոր թշուառութեան մը։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Պուլկարական թերթ մը կը հաղորդէ թէ Ն. Ա. Բ. Ֆէրտինանտ իշխանը և պուլկար ազգը ամսոյս 16ին մեծ վտանգէ մը ազատած են։ Ինչ միացեր է որ իշխանը զոհ երթայ իր կեանքին դէմ եղած դաւադրութեան մը։ Կէս օրէն ետքը ժամը 3ի աւեններըն Ն. Ա. Բարձրութիւնը իր եղբօր հետ կը շրջի եղեր Էվքսինոկրատի պալատին պարտէզը գետնին վրայ փոքրիկ հայելի մը գտեր է, որուն տակը մատիտով գրուած փոքրիկ նամակ մը կայ եղեր սա պարունակութիւնով։ «Ձերդ Ա. Բարձրութիւն. եկայ որ ձեզ սպաննեմ, բայց քիչ մը առաջ երբ տեսայ ձեր զաւակները, մեղքցայ և ետ կեցայ ծրագրէս։ Ղէնքս նետեցի ծովը և հիմա պարտէզին մէջ պահուըտած եմ, (ստորագրութիւն) անէլխանական։

Նամակը կարդալէն ետքը իշխանը հրամայեր է որ մարդը փնտռեն և պարտէզին թուփերուն մէջ գտնուեր է երիտասարդ տղայ մը որ ամբողջ մարմնով կը դողայ եղեր։ Ծովակրատի գիմնազիոնի 6րդ դասարանէն աշակերտ մըն է եղեր և խոստովաներ է որ իշխանը սպաննելու միտքը ունի բայց յետոյ ետ կեցեր է։

—Ասկէ առաջ «Վէչէ» Բօլթայի խմբագիր Պ. Սթօյան Ս. Շանկոֆին՝ Սուլթանի դէմ գրած մէկ յօդուածին համար Սոֆիոյի թրքական հիւպատոսը գաս բացած և Շանկոֆը 7 օրուան բանտարկութեան և 10 ֆրանք տուգանքի դատապարտուած էր։ Պ. Շանկոֆ իր Եւրոպա երած մէկ ճամբորդութեան պատճառաւ չկարենալով ժամանակին վերաքննիչ ատեանին դիմել՝ երէկ ոստիկանի մը ընկերակցութեամբ բանտ առաջնորդուեր և հոն բանտարկուեր է։

ՄԱԿԵԴՈՆԻԱ

Պոլսէն «Ֆրանքֆուրթեր Ձայթունկ» թերթին նոյ. 12ին կը հեռագրեն թէ ռուսական դեսպան պ. Զինովիէֆ նոյն օրը Լիվատիայէն վերադարձէն ետքը Սուլթանին տուն ունեցած ընդունելութեան առթիւ Սպտիլ Համիտին ուշադրութիւնը հրաւիրած է Մակեդոնիոյ կացութեան վրայ և լրջօրէն խորհուրդ տուեր է իրեն որ քանի մը անհրաժեշտ բարենորոգումներ գործադրէ, որպէսզի աշնան դէպքերը գարնան ալ չկրկնուին։ Ընդունելութիւնը բարեկամական եղած է։ Պոլսոյ դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ լուր կը պատի եղեր թէ յառաջիկայ չաբթու աւտրիական և անդրիական դեսպաններն ալ նոյն դիմումները պիտի ընեն Սուլթանին։

— Պուլկար թերթերը կը տեղեկանան թէ Սուլթանին տուն Զինովիէֆին ունեցած ընդունելութենէն ետքը՝ մեծ բանակցութիւններ սկսեր են ժողովներ ունենալ՝ մակեդոնական խնդրի մասին խորհրդակցելու համար։ Սուլթանը հեռագրով հրամայած է եղեր Սելանիկի, Պիթօլիայի և Իւսքիւպի կուսակալներուն՝ որպէսզի տեղեկագրեն իրեն վարչութեան մէջ ձեռք առնուելիք միջոցները։

— Ճուտայի կոմմերճէն Սոֆիա հասնող փախստականներ կը պատմեն եղեր թէ ալպանացիները պուլկարական գիւղերու վրայ յարձակելով սոսկալի տանջանքներու կը մատնեն քահանաներն ու ժողովուրդը։ Գիւղացիները կը վռնտեն իրենց տուներէն, գաւազանի հարուածներու տակ կը սպաննեն գիւղացիները։

Ճուտայէն Լէժիի գործակալ մը տեղակագրեր է թէ բոլոր ձախախտները յափշտակուած և այրուած են ալպանացիներէն։

— Սելանիկի անգլիական հիւպատոսը տեղեկագրեր է իր կառավարութեան թէ գարնան ձագելիք ընդհանուր ապստամբութեան մը նշանները սկսեր են տեսնուիլ։

Պելկրատէն, «Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէին կը հեռագրեն թէ Մակեդոնիոյ Մաչուքովօ գիւղին ամենէն տեւելի մէկ գիւղացին վրայ 4 պուլկար ապստամբներ յարձակելով հազար ֆրանք պահանջեր են և որովհետեւ դիւղացին մերժած է անոնց վճարել պահանջուած գումարը՝ ապստամբներու հարուածներէն կատր կատր եղած են իր երկու որդիները, կինն ու աղիկը։

——

ՌՈՒՄԱՆԻԱ

Սպէի և Պուքրէշի ուսանողները որոշեր են կարնան պատյատ մը սարքել դէպի Պուլկարիոյ Բլէվնա և Սոֆիա քաղաքներուն չրջականները, Այդ առթիւ Պուլկարիան հինգ վեց հազար նորատի հիւրեր պիտի ունենայ։

ՎՌՆՏՈՒԱԾ

Տեղւոյս ազգկան կրթարանի անբիծ լուրջ նպատոդութեան առնելով այն յոյժ իրաւացի դիտողութիւնը զոր Շաւարշ իրած էր այդ կրթական հաստատութեան մէջ սաւառնական ապատլին տաքորինակ ներկայութեանը մասին, խակոն արտաքին է պատ, այսպէս մեծ վտանգէ մը ազատելով հայ մանուկները որոնք պահ մը այդ ցուտագարին ձեռքը մնալու դժբախտութիւնն ունեցած էին։

Պ. տնօրէնին այս վճռական քայլը անշուշտ գոհ պիտի թողու պատ. ծնողքները, եւ որուն համար խմբագրութիւնս իր ջերմ չնորհաւորութիւնները միայն ունի իրեն ուղղելու։

Այս առթիւ կը դգուշացնենք Պոլկարիոյ կրթական հաստատութեանց հոգարարձութիւնները այս թափառական ապստլին դէմ, որպէսզի զայն սխալմամբ դպրոցներու սեմէն ներս չմտցնեն։

ԹԱՏՐՈՆ

Վաղը՝ հինգշաբթի գիչեր, «ՆԱՏԻՒԱ» Հայ դերասանական խումբը պիտի ներկայացնէ՝

ԿԱՐՄԻՐ ԳԻՆԵՏԱՆ ՈՃԻՐԸ

Թատերախաղ 3 արար մէկ պատկեր

Ջաւեչտ 2 արար

Շաբաթ գիչեր մեծաւ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի հռչակաւոր «ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ»

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԴՐԱՏՈՒՆ

Ա. Զարպհանկեանի

——

Պատիւ ունիմ ծանուցանել Պուլկարիոյ և Ռումանիոյ Հայ Ժողովուրդին այս անգամ աւելի ճոխացուցած իմ Դրատունս։ Ամէն տեսակ դպրոցական և վիպական գրքեր և օրացոյցներ ունիմ պատրաստ։

Հայկական փարդ փոսթալ հասը 10 սանթիմ։

Հայկական ընդարձակ երգարան հասը 2 ֆր.

Ամերիկայի ընդարձակ երգարան հասը 7 ֆր. 50 սնթ.

Հասցէ՝ Ա. ԶԱՐՊՀԱՆԿԵԱՆ
(Պուլկարիա) վարնա

—o—

Отговорникъ
Мурадъ-Ераносянъ

Печатница „Взаимность» Вара.